

Pr. Kaja Kallas
Peaminister

Arupärimine

18.04.2023 Nr. 5

ARUPÄRIMINE

18.04.2023

Eestis ajutise ja rahvusvahelise kaitse saanud Ukraina mobilisatsioonialiste meeste kohta

Arupärimise eesmärgiks on aidata Ukrainat, et selgitada ja vajadusel muuta Ukrainast saabunud mobilisatsioonialiste meeste staatust Eestis.

Käesoleva aasta aprilli seisuga on ÜRO Pagulasameti andmete kohaselt ajutise kaitse registreerinud 5 miljonit Ukraina põgenikku Euroopa riikides ning 2,9 miljonit Venemaal.¹ Kui suurem osa neist ei naase peale sõja lõppu Ukrainasse, tabab Ukrainat demograafiline katastroof.

Ukraina kodanikele ja nende pereliikmetele, kes põgenesid riigist pärast 24. veebruaril alanud Venemaa sõjalist agressiooni, antakse Eestis valitsuse otsuse kohaselt ajutine kaitse, mis tähendab aastase kehtivusajaga Eesti elamisluba. Ajutise kaitse alusel antud elamisluba saab pikendada. Inimesed, kes olid Ukrainast lahkunud varem kui 24. veebruaril 2022, saavad taotleda rahvusvahelist kaitset. Kui tavapäraselt võtab rahvusvahelise kaitse menetlus aega kuni kuus kuud, siis Ukraina kodanikele viiakse see läbi lihtsustatud korras u kuu aja jooksul.² Siseministeeriumi andmetel on 2023. aasta 31. märtsi seisuga Eestis kehtiv tähtajaline elamisluba ajutise kaitse alusel kokku 36 808 Ukraina kodanikul ja rahvusvaheline kaitse alusel 3 818 Ukraina kodanikul. Kehtivat elamisluba ajutise kaitse alusel omavate isikute seas on 6 172, rahvusvahelist kaitse omavates isikute seas 2453 18-60 aastast Ukraina meeskodanikku.

Ukraina president Volodõmõr Zelenskõi kehtestas juba Venemaa agressiooni alguses keelu 18-60 aastastele meestele riigist lahkuda ning on ka hiljem seda korranud, märkides, et põhiseaduse artikli 17 kohaselt on Ukraina suveräänsuse kaitsmine tema kodanike kohustus.³ Mainitud elueas meeste riigist lahkumise keeld ei kehti puuetega inimestele, üksikisadele ega isadele, kellel on kolm või enam last, samuti neile, kes õpivad välismaal ülikoolis, elutähtsat kaupa vedavatele autojuhtidele ning mõningatele erialaspetsialistidele.

Ukraina piirivalvurid peavad piiril kinni isikud, kes üritavad ebaseaduslikult riigist lahkuda. Paraku esineb ka keelu rikkujaid: Ukrainast lahkutakse läbi Venemaa poolt okupeeritud alade, ent ei naasta Ukrainasse, või ületatakse piir sealt, kus seda tugevasti ei valvata. Samuti esitatakse võltsitud tõendeid. On teateid inimsmugeldamise kohta.

¹ <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine/location?secret=unhcrrestricted>

² <https://www.politsei.ee/et/juhend/info-seoses-ukraina-sojaga/ukraina-sojapogenike-eestis-olemise-voimalused>

³ <https://kyivindependent.com/zelensky-responds-negatively-to-petition-to-lift-ban-for-men-of-18-60-years-old-to-leave-ukraine/>

Käesoleval aastal on järsult suurenenud Venemaalt Eestisse tulevate mobilisatsiooniealiste Ukraina meeskodanike arv ja osakaal. Siseministeeriumi andmetel saabus 2023. aasta esimese kolme kuu jooksul Venemaalt Eestisse 1015 Ukraina mobilisatsiooniealist meest, kes deklareerisid oma soovi jääda Eestisse. Nad moodustasid 45,3% kõigist Eestisse Venemaa kaudu saabunud Ukraina kodanikest. On teadmata, kui palju on nende seas Ukrainast ebaseaduslikult lahkunud.

Nimelt ei kontrolli Eesti erinevalt Lätist ja Leedust, kas isikul on õigus Ukrainast lahkuda ega võta erinevalt Lätist ja Leedust seda arvesse ka kaitse andmisel. Võimalik, et just seetõttu on 18-60 aastaste Ukraina meeskodanike osakaal ajutise ja eriti rahvusvahelise kaitse saanute hulgas järsult suurenenud: kui kuni 2022. aasta lõpuni oli Ukraina kodanikest ajutise kaitse saanute hulgas 14,6% 18-60 aastasi Ukraina mehi, ent 2023. aasta 31. märtsi seisuga 16,8%. Rahvusvahelise kaitse saanute puhul on samad arvud kuni 2022. aasta lõpuni 57,8%, käesoleva aasta esimese kolme kuu jooksul aga juba 73,6%.

Käesoleva aasta 21. veebruaril kohtus Riigikogu aseesimees Martin Helme Ukraina suursaadikuga Eestis Mariana Betsaga, kes märkis muu hulgas, et riigist lahkunud sõjaväekohuslastest noorte meeste tagasi saamine on probleem ning Eesti valitsus peaks palju aktiivsemalt aitama Ukrainal oma ajateenijaid välismaalt tagasi saada; iga inimest on vaja, et sõda võita.

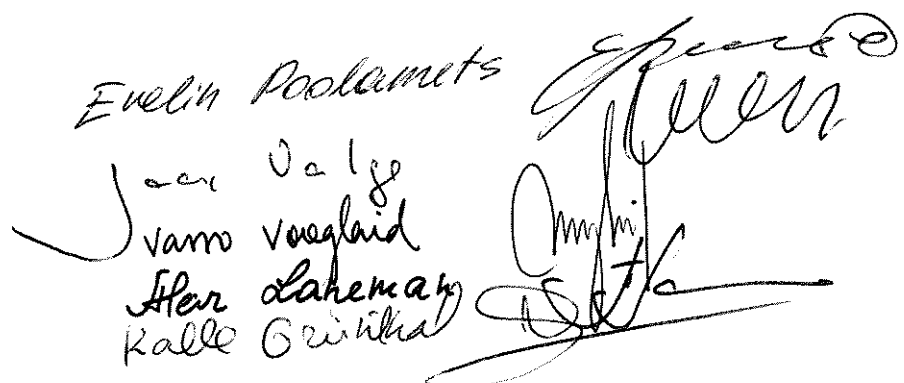
Sellega seoses on meil Teile järgmised küsimused:

1. Miks on suurenenud Venemaalt Eestisse tulevate mobilisatsiooniealiste Ukraina meeste arv ja osakaal?
2. Mida on vaja selleks, et Politsei- ja Piirivalveamet asuks piiril kontrollima, kas isik on Ukrainas sõjaväekohustusest vabastatud?
3. Milline on valitsuse suunis Politsei- ja Piirivalveametnikele inimeste suhtes, kes on Ukrainas sõjaväekohuslased?
4. Kas valitsus teadvustab, et Ukraina meeste mobilisatsioonikohustuse mitteametamine nende Eestis kaitse andmisel võib suurendada mobilisatsioonikohuslaste lahkumist Ukrainast?
5. Kas valitsuse liikmed on kohtumistel Ukraina poliitikute või kõrgemate ametnikega arutatud, mida saaks Eesti rohkem teha, et aidata Ukrainasse naasta sõjaväekohuslasi selleks, et Ukraina saaks sõja võita?
6. Kas peaminister mõistab, et tegevusetus on Ukraina sõjalise tegevuse sisuline õõnestamine ja Venemaa aitamine?

Lugupidamisega

Riigikogu liikmed:

Evelin Poolemetts
Jaan Jaago
Vanno Voeqlaid
Alex Olahemay
Kalle Grünthal

Kert Kingo

Klingo

Awo Allen

Leo Komas

Rene Kohler

Henri Folkman

Marku Helme

Arto

Shapiro

